

RAZGLEDI, VPOGLEDI

Michael Bünker

PREDGOVOR

Ob zbirki *Edition Primož Trubar*

Z opisom izrazite osebnosti protestanta in utemeljitelja slovenskega knjižnega jezika Primoža Trubarja izpod peresa slovenskega pisca Jožeta Javorška se začena v založbi Wieser zbirka *Edition Primož Trubar*.^{*} Urejšajo jo škof Michael Bünker, ravnatelj diakonije Michael Chalupka, humanistična znanstvenica Helene Miklas, preučevalka socialne etike in religijska publicistka Maria Katharina Moser, zgodovinarica in teologinja Astrid Schweighofer in cerkveni zgodovinar Karl W. Schwarz.

Hkrati je izšel že drugi zvezek, namreč knjiga Michaela Chalupke *Protestantske demonstracije. Komentarji o vsakdanjiku in politiki iz evangeličanskega zornega kota*, ki jo je uredila Maria Katharina Moser.

Primus Truber ali Primož Trubar (1508–1586), kakor se imenuje v slovenščini, se je od otroških in mladeniških let nenehno selil. V tem je bil otrok svojega časa. Evropsko 16. stoletje velja za čas preseljevanja. Ljudi je zajela neslutena, kar nepredstavljiva gibljivost. Kmečke sinove iz osrčja Švice srečujemo na poljskih univerzah, severnoevropski trgovci sklepajo kupčije z Orientom prek Benetk in drugih italijanskih mest, portugalski kralj podari avstrijskemu deželnemu gosposu cesarju Maksimilijanu II. indijskega slona, ki

* Iz omenjene knjige *Primož Trubar*, objavljene letos v nemškem prevodu v slovenski založbi Wieser v Celovcu, ponatiskujemo z dovoljenjem piscev predgovor (*Ante scriptum: Warum eine Edition Primož Trubar*) Michaela Bünkerja in uvod (*Einleitung*) Karla W. Schwarza (gl. v nadaljevanju), ki sta tehtna zgleđa vrednotenja slovenske reformacije in Primoža Trubarja v avstrijskih cerkvenih in znanstvenih krogih ter hkrati spodbudna zgleđa etike narodnostnega pluralizma v avstrijski družbi. Prevedel ju je Dušan Voglar. – Ured.

prispe na Dunaj po dolgem potovanju po morju in čez Alpe. Svet se zraščá, s tem naraščajo izzivi pluralnosti. Povezujoči se svet pa ni enovit, zanj so značilne različnosti.

Trubar je sodeloval v takratnem nemirnem preseljevanju. V času odraščanja je odšel iz domovine in se šolal na Reki, v Salzburgu, Trstu in tudi na Dunaju. Prostovoljnemu bivanju na tujem je nato sledila usoda preganjanca, begunca in izgnanca zaradi čedalje korenitejše protireformacije v Vojvodini Kranjski, v osrčju današnje Slovenije. Zaradi osebne nemile izkušnje se je želel zavzemati za kulturno, jezikovno in religijsko mnogovrstnost ne samo v svoji slovenski domovini, temveč v vsej Evropi. Latinski verz na njegovem epitafu v cerkvi v Derendingenu blizu Tübingena pravi: »Oče ubogim je bil, neizkušenim ščit in zavetje.«* Ni pa menil, da družbena raznovrstnost vodi v nezavezujoči relativizem. Na podlagi svojega evangeličanskega prepričanja se je znal v večstranskem svetu nedvoumno postaviti na stran tistih, ki so bili odrinjeni na rob, ki so se morali kot manjšina bojevati za svoje pravice, ki so potrebovali solidarnost vseh. – Takšni dediščini so zavezani izdajatelji zbirke *Edition Primož Trubar*.

Trubar je zapustil veliko natisnjenih besedil. Med njimi je prva slovenska knjiga v slovenščini, *Catechismus In der Windischenn Sprach* [*Katekizem v slovenskem jeziku*; prev.], ki je bil natisnjen v Tübingenu leta 1550 in je ohranjen samo v enem izvodu. Podnaslov je v slovenščini: *Anu kratku Poduuzhene skaterim vsaki zhlouik more vnebu pryti*. S to knjigo je utemeljil slovenski knjižni jezik, kar Republika Slovenija še zmeraj zelo ceni, saj je evrski kovanec opremila z njegovim portretom in praznuje – čeprav so evangeličani v njej po številu le neštevilna manjšina – edina med evropskimi državami kot državni praznik dan reformacije (31. oktober).

Posebej naj bo omenjena drobna knjižica: *Abecedarium* iz leta 1550. Ohranil se je prav tako samo en izvod, ki je zvezan skupaj s katekizmom iz leta 1550 in je shranjen v zbirki Rarissima v Avstrijski nacionalni knjižnici na Dunaju. Abecednik je, kakor pravi slovenski

* Prevod: Anton Sovrè. Izvirni latinski stih: »Pauperibus pater, hospitibus quoque portus et aura.« Gl. Mirko Rupel, *Primož Trubar: Življenje in delo*. Ljubljana 1962, 221. Op. prev.

podnaslov: *Ane Buquice, is tih se ty Mladi inu preprosti Slovenci mogo lahko v kratkim z bafu brati nauuzhiti.* Osnovno izobraževanje in kulturni veščini, kakršni sta branje in pisanje, so sodili med temeljne želje reformacije. Temelj zanje pa so bila prevajanje *Svetega pisma*, tiskanje številnih knjig, delovanje šol in univerz. Vse pa se začena z abecedo, z opismenjevanjem. Našo zbirko *Edition Primož Trubar* pojmuje kot opismenjevanje, in sicer za življenje v raznovrstnosti, za stike z različnostjo, za vključujočo družbo, za pravice manjšin in za občevanje z njimi v duhu spoštovanja in priznavanja.